

Da li je premijer prelomio

Ako država Srbija zaista sprovede sve mere koje je premijer Aleksandar Vučić najavio, žene i deca koji trpe nasilje u porodici ili van nje konačno će dobiti kakvu-takvu sistemsku zaštitu. Ako stvarno tako bude...

Mnogo smo puta ponovili na ovom mestu, ali ne dovoljno: Srbija je potpisala Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Za Srbiju je ovo obavezujući dokument koji je ratifikovan u oktobru 2013, a stupio je na snagu u avgustu 2014. godine. Kolokvijalno, ovaj dokument zove se Istanbulska konvencija. Od februara ove godine, nedeljnik "Vreme" sprovodi projekat "Vreme protiv nasilja", čiji je cilj da poveća svest, pre svega onih koji donose odluke, o hitnoj potrebi primene Istanbulske konvencije. S obzirom na to da je reč o projektu pod pokroviteljstvom Evropske unije, napadani smo, kritikovani, sumnjičeni za razne zadnje namere.

Najnoviji razvoj događaja u političkom životu Srbije vodi ka zaključku da projekat "Vreme protiv nasilja" nema nikakve zadnje namere. Štaviše, potpuno je "na liniji" sa merama koje je prošle nedelje najavio tehnički premijer Aleksandar Vučić. Sudeći po najavljenom, država je konačno prelomila i odlučila da počne primenu Istanbulske konvencije. Da li je?

Na sastanku mandatar Aleksandra Vučića sa predstavnicima resornih ministarstava i nadležnih institucija dogovorene su izmene krivičnog zakona, povećanje minimalnih i maksimalnih kazni za pojedina krivična dela, uvode se novi zakoni i krivična dela uznemiravanja i proganjanje...

KAZNENA POLITIKA

Za krivična dela obljuba nad detetom, obljuba nad nemoćnim licem i silovanje, biće povećane maksimalne, ali i minimalne kazne "kako se više ne bi događalo da prestupnici prolaze sa uslovnim kaznama čak ni kada pokušaju da tako nešto učine", rekao je Vučić: "Ako pogledate praksu pojedinih naših sudova, videćete da je ona različita i videćete da pravda nije ista svuda za sve. Ono što je za nas veoma važno to je da ćemo pristupiti

donošenju novog zakona o zaštiti od nasilja u porodici i da ćemo doneti novi zakon o besplatnoj pravnoj pomoći."

Pooštavanje kaznene politike, te povećanje minimalnih i maksimalnih kazni svakako su dobra vest. Sudska praksa je zaista neujednačena, ali to joj nije najveća mana. Od februara, kada je "Vreme" počelo projekat "Vreme protiv nasilja", u novinarskim tekstovima i na konferencijama više puta je skrenuta pažnja na žestoke probleme u sprovođenju kaznene politike. Navešćemo samo neke, najjezivije primere do kojih smo došli u prvih šest meseci ovog projekta.

Roditeljima koji seksualno zlostavljaju decu, činjenica da su roditelji na sudu se uzima kao olakšavajuća okolnost (vidi "Vreme" br. 1325, tekst "Iživljavanje nad najslabijima"). Kada smo pitali sudije zašto tako sude, ispostavilo se da oni (ili bar većina njih) nisu nikakvi bezosećajni monstrumi, nego da u Srbiji sistem socijalne zaštite ne funkcioniše. "Ako je zlostavljač jedini zaposlen u porodici, ja kao sudija moram to da uzmem u obzir, jer dete neće dobiti nikakvu materijalnu pomoć od države. Kad roditelja-zlostavljača pošaljem u zatvor, to dete neće imati šta da jede", reči su jednog sudije krivičara. "Nažalost, mi smo dužni da uzmemo i to u obzir, iako to ne bi trebalo da bude naš posao, nego institucija socijalne zaštite. Ali mi njih nemamo, pa o tome mora da misli sudija", kaže isti sagovornik.

Iz sličnih razloga, osuđeni za gotovo sva dela iz korpusa seksualnog nasilja i nasilja nad ženama i decom, često dobijaju kazne ispod zakonskog minimuma. No, tu nije kraj, već sudije ponekad pribegavaju i protivzakonitim merama, kao što je takozvano dosuđivanje uslova na uslov. U prevodu: kada čovek koji je za nasilje u porodici osuđen na uslovnu kaznu, ponovi delo, logično bi bilo da ide u zatvor. U tome i jeste smisao uslovnog kažnjavanja. Međutim, u praksi se događa da nasilnici koji ponove delo, na

već presuđenu uslovnu kaznu dobijaju još jednu uslovnu. Kako je to moguće, suviše je pitati u društvu koje je, vidimo to svakodnevno, potpuno neosetljivo na slučajeve seksualnog i porodičnog nasilja.

ZBUNJUJUĆE KAZNE

Čak je i Krivični zakonik Srbije konfuzan kada je reč o visini kazni i kvalifikaciji krivičnih dela. Za krivično delo silovanje, prvim stavom člana 178. predviđene su kazne u rasponu od dve do dvanaest godina. Međutim, stav 4 kaže da, ukoliko je "nastupila smrt lica prema kojem je delo izvršeno ili je delo učinjeno prema detetu, učinilac će se kazniti zatvorom najmanje deset godina". Dovde bi trebalo da je jasno: ko siluje dete, ne može da dobije manje od 10 godina zatvora. Tako kaže član 178. Krivičnog zakonika, koji pokriva krivično delo silovanje. No, tu je i član 180, koji se bavi krivičnim delom obljube sa detetom: "Ko izvrši obljubu ili sa njom izjednačen čin sa detetom, kazniće se zatvorom od tri do dvanaest godina", kaže prvi stav ovog člana, a u daljem tekstu, tek u slučaju smrti deteta, predviđa minimalnu kaznu od 10 godina zatvora.

Kvaka je u tome što pravni termin "obljuba" obuhvata i druge seksualne radnje osim silovanja, a pod silovanjem domaći pravni sistem podrazumeva isključivo čin u kom je došlo do penetracije. To nas opet vraća na Istanbulsku konvenciju i ono na čemu organizacije poput Autonomnog ženskog centra insistiraju od 2012. godine: potrebno je izmeniti definiciju silovanja, a samim tim i definiciju obljube i "sa njom izjednačenih radnji", kako u našem Krivičnom zakoniku stoji na jedno pedeset mesta, bez jasne definicije koje su to radnje.

Još jedan potpuno sumanutni moment jeste taj da se sve propisane kazne za silovanje odnose isključivo na slučajeve u kojima je počinitelj nepoznat žrtvi. Samo tada, ovi slučajevi se gone po

NE MOŽE SE DOĆI DO REČI: Sastanak resornih ministara sa predstavnicama organizacija za borbu protiv nasilja nad ženama

Foto: Tanjug

službenoj dužnosti. U suprotnom, gonjenje se preduzima isključivo po predlogu žrtve. Čak i u postupcima po službenoj dužnosti, žrtva na sudu prolazi teško šikaniranje (vidi "Vreme" br. 1261, tekst "I država siluje, zar ne"). Kad tome dodamo podatak da je u ogromnoj većini slučajeva bilo kakvog seksualnog nasilja počini-lac poznat žrtvi, jasno je da od zadovoljenja pravde i adekvatnog kažnjavanja prestupnika nema ništa. Trenutna situacija onemogućava žrtve silovanja i seksualnog nasilja u braku ili partnerskom odnosu da uopšte zatraže pravdu.

HITNE MERE KOJE NE DOLAZE BRZO

Prema najavama tehničkog premijera Vučića i resornih ministara Nikole Selakovića (pravda) i Nebojše Stefanovića (MUP), za one koji maltretiraju članove svoje porodice predviđena je i mera udaljavanja iz kuće, ukoliko ih žrtve prijave policiji. "Sud donosi, ukoliko smatra, da je učinjeno ovo delo ili da postoji opasnost da situacija eskalira, hitnu meru odstranjivanja nasilnika iz kuće u trajanju od 30 dana", rekao je pravde Nikola Selaković. Ovo će biti uvedeno novim zakonom o borbi protiv nasilja u porodici, koji je najavljen za sledeću, 2017. godinu.

Teško je ne izdržati i na ovu najavu ne uzviknuti: ma nije valjda?! Hitne mere

udaljenja iz kuće takođe su predviđene Istanbulsom konvencijom. Mogle su da budu uvedene u Zakon o policiji koji je usvojen u martu ove godine. Međutim, taj amandman je predložio opozicioni poslanik, pa je isti glatko odbijen. Mogle su da budu uvedene u Zakon o ravnopravnosti polova (ili Zakon o jednakosti muškaraca i žena), ali je isti, budući skandalozan i neupotrebljiv, pod pritiskom javnosti povučen iz procedure.

ZAŠTO IM NE TREBA VEROVATI

Svako normalan, ako iole prati statistike i generalnu situaciju na planu borbe protiv nasilja nad ženama i decom, pozdraviće ove mere. Ali samo i jedino pod uslovom da one budu zaista donete i beskompromisno sprovedene. U tom smislu, treba biti oprezan u radovanju najavljenim merama. Pre svega, ni postojeći zakoni i propisi koji se tiču sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i decom i porodičnog nasilja nisu toliko loši, koliko se oni ne primenjuju. Zatim, primena propisa najčešće zakazuje u onim karikama sistema kojima se žrtva direktno obraća: policiji i centrima za socijalni rad. Osim toga, događaji koji su pret hodili najavi novih mera ne ulivaju nadu da će se stvari u bliskoj budućnosti promeniti nabolje. Jedan mali, ali značajan

detalj govori u prilog tome: Autonomni ženski centar, praktično jedina organizacija u Srbiji koja se nasiljem nad ženama bavi na svim nivoima – od direktnog rada sa žrtvama do izrade zakonskih predloga i predloga amandmana – poziv na sastanak sa resornim ministrima i premijerom stigao je dan uoči održavanja. Na samom sastanku, predstavica AŽC-a Vanja Macanović jedva da je uspela da dođe do reči. To se često događa ženama u sobi punoj muškaraca, ali naročito zabrinjava to što je Macanović na tom sastanku morala da se bje sa ustaljenim predrasudama o lažnim prijavama koje žene podnose za nasilje (iste su na nivou statističke greške, dok pravo nasilje u ogromnom broju slučajeva ostaje neprijavljeno).

Na koncu, treba biti oprezan i zato što se država, kao i uvek oličena isključivo u liku i odlučnosti Aleksandra Vučića, sada naprasno pojavljuje, tobož sto posto spremna za efikasna systemska rešenja, a nijednom rečju ne pominje da ista ta rešenja leže u fioci od avgusta 2013. godine i da ih nije smislila ova vlast, već su deo pravno obavezujuće Konvencije Saveta Evrope. Bojazan da je reč o još jednom marketinškom triku u danima kada Srbiju potresa crna serija slučajeva ubistava i silovanja žena i dece, sasvim je opravdana. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Članak je objavljen u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavlivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.